

Харченко Інна Іванівна

Кандидат філологічних наук, доцент Сумського національного аграрного університету

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ РИТОРИКИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Останнім часом в нашій країні відбуваються істотні зміни в різних галузях економіки, політики, науки. Україна потребує фахівців, конкурентноспроможних на ринку праці, компетентних у своїх галузях. Визначна роль у формуванні й становленні творчої особистості належить освіті.

Одним із напрямів модернізації системи вищої освіти є впровадження в навчальний процес інноваційних технологій. Проблемам педагогічної інноватики, дослідженню інноваційних технологій присвячено праці В. Паламарчук, Н. Артикуци, О. Дубасенюк, Н. Кузьміної та ін. Проте проблеми впровадження інноваційних технологій у процесі навчання мовних дисциплін студентів юридичних спеціальностей є недостатньо розробленими й потребують подальшого вивчення.

Серед гуманітарних дисциплін, спрямованих на формування мовнокомунікативної компетенції особистості, особливе місце належить риторичі. Юристу за родом своєї діяльності доводиться не тільки оперувати законом, але й роз'яснювати, доводити, переконувати. Тому він повинен бути професійним комунікантом, тобто вміти активно використовувати спеціальні прийоми впливу на людей, що дозволяють йому досягти комунікативної мети з меншими часовими й енергетичними втратами [1, 9].

Важливе значення в системі підготовки майбутніх юристів для формування риторичної культури мають інноваційні технології навчання. Проілюструємо використання інноваційних технологій на заняттях з риторики. Ефективність занять багато в чому залежить від організації і методики їх проведення, в основу яких покладено особистісно-орієнтований підхід, відповідно до якого центр навчання зосереджений навколо того, хто навчається, й головною метою навчання стає розвиток особистості студента. Особливої актуальності набувають діалогові технології, пов'язані зі створенням комунікативного середовища. Важливе значення має діалог і в професійній діяльності юриста, оскільки саме від успішного проведення бесід, консультацій, допитів залежить результат роботи юриста й досягнення поставлених ним цілей. Ефективною формою роботи на заняттях може стати таке завдання, наприклад: розіграти скетч-імпровізацію «Сократівський діалог», коли один студент висуває тезу, другий (Сократ) задає йому евристичні питання, прагнучи «заплутати» його.

Для успішного виконання професійної діяльності майбутній юрист повинен володіти певними мовними навичками, бути особистістю з високою професійною майстерністю й практичними навичками культури мовлення, дотриманням етикету ділового спілкування, знанням його особливостей. Бездоганне володіння мовою стає запорукою успіху професійної

діяльності правника. З метою активізації мовленнєвої діяльності студентів застосовуємо такі завдання: прорецензувати відповідь на занятті одного з одногрупників. Які помилки помітили? Як їх виправити? Також студентам можна запропонувати по черзі ознайомитися з певною інформацією, а потім якомога точніше передати її своєму товаришеві. Застосування саме цих технологій розвиває у студентів ерудицію, пам'ять, виховує сумлінне ставлення до роботи, прищеплює почуття високої відповідальності за сказане слово.

Дуже популярним на сьогодні стало використання програм, створених для тренування дикції та вдосконалення мовних навичок. Наприклад, програма "Тренер Оратора", яка містить тексти, спеціально підібрані для тренування дикції і голосу, легко керований диктофон, а також "моніторинг", який дозволяє студентові вставити навушник в одне вухо і слухати себе в реальному часі. Програма також дозволяє, натренувати голос та навчитися керувати обертонами свого голосу.

Однією з дієвих технологій, спрямованих на розвиток критичного мислення, розумових здібностей студентів є дискусія. Проведення дискусії включає в себе як підготовчий, так і безпосередньо комунікативний етап. Важливою є підготовка до проведення дискусії. Треба не тільки обрати цікаву й суперечливу тему, а й продумати запитання, хід проведення. Темою дискусії може стати певний вислів, сентенція відомої постаті. Наприклад: Нічим не можна завдати більшої шкоди, ніж промовляючи брехливо. Якщо люди, в яких державна діяльність полягає у промовах, не казатимуть правди, тоді хіба можна надійно керувати державою? (Демосфен). Цікавою стане дискусія, в основу якої покладено не суперечливу проблему, а дві протилежні тези, наприклад: «Обов'язок оратора говорити правду» (Сократ). Мета проведення такої дискусії – навчити студентів аргументовано захищати свою думку, активно слухаючи й об'єктивно аналізуючи чужі висловлювання.

Істотне значення для становлення особистості майбутнього правника має застосування імітаційно-ігрового підходу до організації навчальної діяльності. Рольова гра, що імітує майбутню професійну діяльність, сприяє виробленню у студентів професійних умінь і навичок, передбачених кваліфікаційною характеристикою спеціаліста. Ігрова модель навчання дозволяє молодій людині не тільки відчувати себе в певній комунікативній ролі, а й виявити свої емоції, інтелектуальні здібності, творчу уяву. Рольова гра є ефективною технологією в процесі навчання риторики, адже виконує кілька функцій, зокрема: навчальну (дозволяє отримати нові знання, сформувати вміння і навички); розвиваючу (сприяти розвитку самостійності, самокритичності, пам'яті, уваги, формує світогляд); виховну (впливає на поведінку, формує почуття й переконання, культуру спілкування).

Як правило, технологія навчання в грі передбачає чіткі етапи: 1) підготовка до гри (визначення фабули, розподіл ролей, інструктаж учасників гри, підготовка ролей); 2) проведення гри, що включає програвання ситуацій і ролей кожним учасником; 3) рефлексія, аналіз студентами проведеної гри. Зазвичай процес підготовки потребує значних зусиль: необхідно розробити фабулу, розподілити ролі, чітко визначивши мету й сутність кожної з них, продумати можливі варіанти рішення проблем, запитання та можливі відповіді, визначити хронометраж.

Особливо корисними для майбутньої діяльності юристів є рольові, імітаційні ігри та симуляції або ситуаційні моделювання. Використання імітацій та симуляцій дозволяє не тільки виконати дії, що повторюють явища навколишньої дійсності, а відтворити в спеціально створених для цього умовах реальні ситуації професійного життя. Тематику для рольових ігор, імітацій можуть бути такі: «Проведення допиту», «Захист свідка», «Пред'явлення особи для впізнання» тощо.

Обов'язковим видом роботи є підготовка студентами доповідей на задані теми. Потрібно так організувати роботу студентів, щоб дати можливість для якісної підготовки до безпосереднього виголошення, сприяти розвитку вміння синтезувати інформацію й вибрати саме те, що є доречним відповідно до конкретної ситуації, аудиторії, мети спілкування тощо. Не менш важливою є й організація інших учасників заняття. Викладач повинен дати попередню установку на активне слухання, ставлення запитань, обговорення. Тематику можна добирати різноманітні. Наприклад, як ви розумієте твердження: «Адвокат захищає не злочин, а особу, яка його скоїла?»

Отже, впровадження інноваційних технологій у навчальний процес здатне істотно підвищити якість мовленнєвої підготовки майбутніх юристів. Застосування ігрових, діалогових, колективно-групових технологій, дискусійних питань сприяє кращому оволодінню навчальним матеріалом й вищому рівню його засвоєння, розвиває індивідуальні здібності студентів, самодисципліну, самоконтроль, навички аналізу й синтезу інформації, підвищує мотивацію студентів до навчання.

Література

1. Введенская Л.А. Риторика для юристов: учеб пособие / Л.А. Введенская, Л.Г. Павлова. – 5-е изд. – Ростов н/Д: Феникс, 2006.- 576 с.
2. Використання інтерактивних технологій навчання в професійній підготовці майбутніх учителів: монографія / [Н.Г. Балицька, О.А. Біда, Г.П. Волошина та ін.]; за заг. ред. Н.С. Побірченко. — К.: Наук. світ, 2003. — 138 с.
3. Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін: зб. наук.-метод. праць / [за ред. О.А. Дубасенюк]. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2004. – 261 с.